

d) Ana Dil ile İkinci Dilin İlişkilendirilmesi

ADE öğrencileri sadece ana dillerini tanıyıp bilmekle kalmaz, aynı zamanda yaşadıkları ülkenin okul dilini de bilirler. Çoğu zaman kendilerini bu dilde daha yeterli bile hissederler; yukarıda da belirtildiği gibi okulda her gün verilen eğitime bakıldığında bu çok da şaşırtıcı değildir. Ana dil eğitiminde mevzu bahis olan ana dilin geliştirilmesi adına çoğu öğrencinin okuldan sahip olduğu kaynak ve yeterliklerinden mutlaka faydalanılmalıdır. Bu sözcük dağarcığının, örneğin ana dilde günlük ev ve ailevi konularla sınırlı kelime hazinesinden sıkça daha zengin olmasını sayabiliriz. Bu ana dilde yapılacak sözcük dağarcığı çalışmalarında, okul dilinden hazır ve açıklaması yapılmış bazı kavramlara başvurulabileceği anlamına gelir. O zaman ilk dilde uzun açıklamalara gerek kalmaz; sadece kavramı vermek ve uygulamak kalır. Bu özellikle, iyi düzeyde bir dil hâkimiyeti için olmazsa olmazı olan daha zorlu, okul dağarcığıyla ilgilidir. Ama yukarıda sözü edilen söz kalıpları için de okul diline başvurulabilir. Bu ilişkilendirmelerle (çocukların çoğu zaman ana dilde aile ve ev ortamından kelime dağarcığına, üst seviye dağarcığına ise okul dilinde vakıf olmaları) sıkça gözlemlenen ana dil ve okul dili dağarcığının birbirinden ayrılması sorununa da karşı konulabilir. Daha geniş açıdan bakıldığında bu kaynaklar ve önbilgiler, dilbilgisine dair olguların veya öğrenme stratejilerinin aktarılmasında kullanılabilir, kullanılmalıdır da (bkz. bu dizi kitapçık 5). Tüm bu durumlarda tamamlayıcı hedef, okuma yazma yeterliklerin arttırılmasıysa, sözlü iletişiminin tartışma ve alıştırmaya aracı olarak da önemi büyüktür. Sadece sözlü yeterliklerin edinimine ve oluşturulmasına yeterince zaman ayrılır ve özen gösterilirse bu araçtan yararlanılabileceği ortadadır.

3. Kitapçığın Hedefleri ve Bölümleri

Bu kitapçık “Ana Dil Eğitimi Dersi için Materyaller” dizisinin didaktik kitapçıklarından 1 ve 2’yle yakından ilgilidir. Kitapçık 1 ve 2 ana dilde yazma ve okumanın geliştirilmesine ilişkin öneriler verirken Kitapçık 3’te geniş sözlü iletişimi alanını konu edinir. Yukarıda verilen özetle de görüldüğü gibi dinleme / dinleme anlama ve konuşma alanlarını kapsamaktadır. Okuma ve yazmadan farklı olarak okulda temelden verilmesi gereken kültür teknikleri değil, neredeyse tüm çocuklar kreşe başlarken beraberinde getirdikleri günlük yaşam yeterliklerinin geliştirilmesidir söz konusu olan. Okulun görevi, bu yeterlikleri üst seviye bağlamlarında sürekli kullanılır ve işlevsel olması için geliştirmektir. Bu ADE’de ana dile, özellikle de standart dile odaklanarak gerçekleşir. Okul diliyle uygulanabilir bir bağlantı kurulabileceği yukarıda 2d’de gösterilmiştir.

ADE öğretmenlerini, sözlü iletişimi geliştirme çalışmalarında, destekleyecek ders önerileri ve didaktik tavsiyeler aşağıda belirtilen alanlara bölünmüş (hem etkin hem edilgen (konuşma ve dinleme) boyutu kastedilmiştir):

- Dinleme Çalışması; Üretken Dil Kullanımına İlişkin Öneriler
- İkili ve Grup Görüşmelerinde Uygun Davranışlar
- Yaşanmışlıkları ve Hikâyeleri Anlatma ve Oynama
- Sunmak

Bölüm II (İkili ve Grup Görüşmelerinde Uygun Davranışlar) 13 ders önerisiyle oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu bir tesadüf değil; burada konu edinilen beceri ve yeterlikler iletişim bütünüünün temelini oluşturmakta ve özenli bir eğitim gerektirmektedir.

32 ders taslağı, önerilen plan akışının açık, net ve anlaşılır oluşu ön planda tutularak oluşturulmuştur. Girişlerde ara ara hedefi tamamlayan ve temellere dair bilgi veren öğütler de yer almakta; bazı ders taslağının sonunda yer alan “seçenekler” ve “görüşler” bölümleri metodik alternatif ve de didaktik/metodik detay görüşleri içermektedir.

Farklı açılara ilişkin öğüt ve alıştırmaları “Didaktik Öneriler” dizisinin kitapçıklarında bulabilirsiniz; sözlü anlatımın yazılı konulara ilişkin önemi açısından düşünülürse bu hiç de şaşırtıcı değil. Aşağıda sıraladığımız kitapçık ve konulara özellikle dikkat çekmek istiyoruz:

Kitapçık 1:

Ana Dilde Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi:

Bkz. uygulama bölümünde 1, 2, 7.4, 14, 18 vs. sözlü ön alıştırmalarla ilgili önerilere;

Kitapçık 2:

Ana Dilde Okuma Becerisinin Geliştirilmesi:

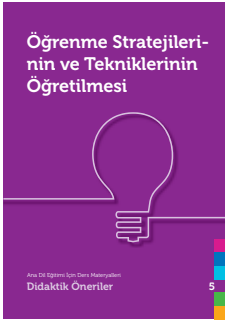
Bkz. özellikle sesli okumaya ilişkin uygulama bölümünde 1, 10, 11 ve 16;

Kitapçık 4:

Ana Dil Eğitiminde Kültürler Arası Yeterliliğin Geliştirilmesi:

Ders taslaklarının büyük bölümü önemli ölçüde sözlü anlatıma ilişkin birimlere sahip (açıklayıcı görüşmeler, konu alanı tartışmaları vs.);

Kitapçık 5:

Ana Dil Eğitiminde Öğrenme Stratejileri ve Teknikleri:

Buradaki sözlü anlatıma ilişkin birimler farklı öğrenme stratejilerinde tecrübe alış verişiyle ilgilidir.

Son olarak bu kitapçığın diğerlerine göre farkını belirleyen özellikten bahsedelim: Bu kitapçığın yazarları yüksek lisans tezlerine büyük bir gayret ve enerjiyle "ADE'de Sözlü Anlatımın Geliştirilmesi" konusuna adanmış üç genç öğretmen (Livia Huber, Annina Ruder, Flavio Ruffo). Proje yürütücüsü ve ADE tarafından sorumlu editörlerinden oluşan bu ekip hem yenilikçi hem çalışma düzeni bakımından üretken bir ekip olmuştur.

Önemli kaynak olarak (birçok başka kaynağının yanı sıra) "Sprachfenster", "Sprachland", "Sprachwelt Deutsch", "Die Sprachstarken" ve "Pipapo" gibi dil öğretim materyallerine başvurulmuştur. Bu ders materyalleriyle bağlantı kurmak dil öğretiminde güncelliği sağlar ve ADE ile örgün dersin bağdaştırılmasını destekler.

4. Sözlü Anlatımının Güncel Öğretiminde Üç Temel Nokta

Sözlü anlatım alanı farklı diller ve geleneklerden oluşan geniş kapsamlı kaynağa sahip dev bir alandır. Farklı gelenekler kendini örneğin "sınıf kurulunda demokratik tartışma" ya da "şiirlerin canlı ve farklı okunması" gibi hedef alanlarının farklı kültürlerde sahip oldukları değerde gösterir. Aşağıda Batı ve Kuzey Avrupa göç ülkelerinde sözlü anlatım becerilerinin öğretiminde nispeten hemfikir olunan ve ana dil eğitimi uygulama alanı için de ilginç olan birkaç nokta üzerinde duracağız.

a) Sözlü Anlatımda Hedef ve Çalışma Alanları

Okulda verilen eğitimin dinleme ve konuşma için alanlar üstü hedefi öğrencilerin iletişimsel beceri yeterliliğini güçlendirmektir. Bu, hem örgün eğitimde hem ana dil eğitiminde, yaşa uygun biçimde ve öğrencileri standart dillerini yetkin kullanım hedefini gözeterek gerçekleşir. Sözlü dil kullanımında yani konuşmalar, belli hedef ve çalışma yöntemi olan diyalog ve monolog arasında değişir. Konuşma eğitiminin tamamı bu diyalog türlerine bağlıdır. Hedefse, diyalog, çatışan fikirlerin görüşülmesi, toplumsal rol oyunları, röportajlar, (oyunmuş) telefon görüşmelerinde vs. uygun davranışı sergilemek olduğu gibi konuşma kurallarına bağlı grup tartışmaları, sınıf konuşmaları, çatışma konusu için çözüm müzakerelerinde vs. demokratik dinleme ve konuşma tutumudur. Monolog türleri arasında farklı bağlamlarda (anlaşılır ve cazip şekilde aktarmak odaklı) anlatı, bildiri, sunu ve de ezberden okuma, bilinçli okuma ve okul tiyatrosunun bazı, etkili konuşmanın (da) söz konu olduğu türleri sayılabilir.

"Dinleme" konusu genelde konuşma ve söz konusu hedeflerle bağlantılı olarak çalışılır. İlgili ve hedefe yönelik yönergelerle mutlaka desteklenmelidir – bunlar içeriğin kavranması, demokratik tartışma tutumu veya şiiri yorumlama niteliği ile ilgili olsun. Anlaşılır bir çalışma yönergesi ve odaklanma noktası olmaksızın sadece dinlemenin yararı azdır. Sözel özelliklerin gözlenmesi, örneğin ana dilde (dinleme örnekleri ile) lehçe türlerini tanımlamak ya da kişi veya grubu konuşma dilinde belli şive özelliklerine duyarlı kılmak gibi öğrenme durumları söz konusu olduğunda "farkında olarak dinleme" önem kazanır. Dinleme (alanında edinilen) yeterlikler önemli ve heyecan verici dilde düşünebilme alanına yarar.

İletişimsel alıştırmalar ve öğrenme durumlarının anlatıldığı türlerin yanı sıra yeterlik odaklı çalışma türü de vardır. Burada odak noktası konuşmanın kendisidir, konu alanının içeriği değil. Bu kategoriye dahil olan, benzer sesbirimleri (örneğin ç / ç, bkz. bölüm 2a) ayırt edebilmek için sözü edilen alıştırmalar ve diğer özelliklerle alt sınıflarda dinleme ve sesletim (telaffuz) alıştırmalarıdır. Söz konusu çalışma, taklit yöntemi ya da daha serbest, yönlendirmeli konuşma ile gerçekleştirilebilir (taklit ederek konuşmada örnek tekrar edilerek işlenir, yönlendirmeli konuşmada eldeki örnek değiştirilir;